

Warszawa, 3.10.2023

Recenzja dorobku naukowego dr Agaty Sobków przedstawionego we wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia.

Uwagi wstępne

Dr Agata Sobków uzyskała tytuł magistra psychologii w Wydziale Zamiejscowym USWPS we Wrocławiu w 2010 r. Stopień doktora nauk społecznych w dyscyplinie psychologii w tej samej uczelni w 2014 r. broniąc pracę pt.: „Podstawowe mechanizmy zdolności intuicyjnych: ich struktura i relacje do otwartości umysłu, inteligencji oraz podatności na inklinacje poznawcze”, której promotorem był prof. dr hab. Czesław Nosal. Dr Sobków od 2012 jest pracowniczką WZ USWPS we Wrocławiu na stanowisku adiunkta.

Wskazaniem osiągnięciem habilitacyjnym dr Sobków jest cykl 10 publikacji pod zbiorczym tytułem „Znaczenie różnic indywidualnych w zdolnościach i dyspozycjach poznawczych dla podejmowania decyzji i (ir)racjonalnego myślenia”. Wszystkie publikacje powstały we współautorstwie z badaczami w kraju i zagranicą. W sześciu z nich Habilitantka jest pierwszą i wiodącą autorką, w pozostałych czterech – współautorką. Osiem tekstów to publikacje w czasopismach w obiegu międzynarodowym (*Journal of Behavioral Decision Making*, *Frontiers in Psychology*, *Intelligence*, *International Journal of Psychology*, *Journal of Experimental Psychology: Applied*, *Spanish Journal of Psychology*, oraz *Judgment and Decision*

Making). Jedna publikacja to rozdział w wieloautorskiej monografii *Psychological Perspectives and Financial Decision Making* pod redakcją T. Zaleśkiewicza oraz J. Traczyka wydanej przez Springer. Na wskazanej liście znalazła się również jedna publikacja w języku polskim w czasopiśmie *Decyzje*. Ponadto, dr Sobków jest współautorką kilkunastu tekstów (w zdecydowanej większości w obiegu międzynarodowym) opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora.

Prace dr Agaty Sobków są bardzo często cytowane przez społeczność naukową. Wg Google Scholar (dane na dzień 11/10/2023) liczba cytowań prac, których jest autorką lub współautorką wynosi 1518 (bez rozróżnienia na publikacje przed i po doktoracie), zaś h-index to 13. Najczęściej cytowaną pracą będącą częścią wskazanego dorobku habilitacyjnego jest artykuł [B] ze 115 cytowaniami. Wyprzedza je tylko praca zbiorowa będąca efektem projektu *Many Labs 2* z 2018 roku. SCOPUS podaje trochę mniejsze wartości cytowań (840) oraz h-index (11) na podstawie 24 ujętych w tej bazie publikacji. Na uwagę zasługuje fakt, że ponad połowa z tych publikacji ukazała się w czasopismach z górnego kwartyła rankingu czasopism opartego o wskaźniki cytowalności.

Ocena osiągnięcia naukowego

Przedmiotem wskazanym jako dzieło habilitacyjne jest zbiór 10 publikacji dotyczących problematyki różnic indywidualnych w podejmowaniu racjonalnych i nieracjonalnych decyzji, dostępności tzw. „zasobów poznawczych”, oraz czynników sytuacyjnych. W szczególności Autorka podjęła starania zmierzające do ustalenia, które z różnic indywidualnych mogą być predyktorami dobrych decyzji i racjonalnego myślenia.

Dr Sobków przedstawia model podejmowania racjonalnych (i irracjonalnych) decyzji, w którym zakłada różne źródła wpływu. Po pierwsze, różnice indywidualne, które w sposób bezpośredni mogą wpływać na podejmowanie decyzji. W ramach modelu, różnice indywidualne zostały podzielone na dwie kategorie: zmienne korzystające z "mindware" oraz

dotyczące efektywności przetwarzania informacji i zmienne odnoszące się do procesów i preferencji w sposobie przetwarzania problemów. Po drugie, wpływ ten może wg Autorki zależeć od zaangażowania zasobów poznawczych w rozwiązywane sytuacje problemowe. A po trzecie, oba te czynniki wpływu mogą być moderowane przez rodzaj problemu i okoliczności jego rozwiązywania. Powyższy model (przedstawiony w Autoreferacie w postaci rysunku) umożliwiałby opisanie (w może nawet wyjaśnienie) od czego zależy podejmowanie decyzji i myślenie. Co więcej, dr Sobków twierdzi, że powyższy model ma wartość również z tego względu, że może stanowić podstawę do opracowania i wdrożenia interwencji, których celami miałyby być wspieranie podejmowania prawidłowych decyzji i racjonalnego myślenia.

Jednocześnie, dr Sobków wskazuje na wyróżnione już w literaturze trudności związane z analizą wpływu różnic indywidualnych, zasobów poznawczych oraz zmiennych sytuacyjnych. Jedną z nich jest fakt, że zmienne odnoszące się do różnic indywidualnych mogą nie tylko być skorelowane, ale także wchodzić ze sobą w interakcje, wpływając na jakość podejmowanych decyzji. Inną jest to, że chociaż wcześniejsze badania (ale również badania dr Sobków) miały charakter korelacyjny, to istnieje ważna dyskusja nad tym, czy zdolności i dyspozycje poznawcze wpływają na doświadczenia w codziennym życiu czy też odwrotnie.

Jeszcze inna trudność wynika z założenia, że kluczowym czynnikiem wpływającym na racjonalne myślenie i podejmowanie decyzji jest ilość zasobów poznawczych, które jednostka przeznacza na konkretne zadanie. W niektórych sytuacjach większa ilość zasobów poznawczych niekoniecznie przekłada się na lepsze decyzje i istnieją sytuacje, w których można oszczędzić zasoby bez negatywnych konsekwencji. Moim zdaniem problem z zasobami poznawczymi jest ogólniejszy, wykracza niejako poza problematykę podejmowaną przez Autorkę i wynika z tego, że trudno je precyzyjnie zdefiniować. W proponowanym modelu zasoby poznawcze są zoperacjonalizowane jako „(...) czas, jaki jednostka poświęci na rozwiązanie danego problemu, sposób i ilość

poszukiwanych przez nią informacji, złożoność zastosowanej strategii oraz to, czy zostaną uruchomione mechanizmy związane z wykrywaniem i rozwiązywaniem konfliktów (np. między alternatywnymi odpowiedziami)” (str. 22 Autoreferatu). Należy zauważyć, że wszystkie wymieniane powyżej zmienne zależą mogą od dostępności zasobów, ale również od wielu innych czynników i raczej nie będą dobrym wskaźnikiem ich ilości (o ile w ogóle można o ilości rozmawiać nie dysponując dobrą jej miarą). Zwracam uwagę na tę trudność, która jest powszechnie znana, z uwagi na fakt, że wyjaśnienia oparte na idei zasobów jest istotnym elementem modelu i zajmuje istotne miejsce w pracach Habilitantki. Autorka podkreśla konieczność globalnego spojrzenia na problem różnic indywidualnych w kontekście podejmowania decyzji oraz uwzględnienie w modelu różnych zmiennych, które mogą być wzajemnie komplementarne lub wchodzić ze sobą w interakcje. Wskazuje niektóre z tych zmiennych w modelu, jednak nie jest to lista wyczerpująca ani po stronie zmiennych wyjaśniających, ani wyjaśnianych. Rodzi to pewien problem. Proponowany przez Habilitantkę model ma charakter na tyle ogólny (różnice indywidualne wpływają na decyzje i myślenie w zależności od zasobów poznawczych i innych czynników zewnętrznych), że trudno jest odnieść ten model do jakiegoś precyzyjnie określonego zjawiska. Wewnątrz każdego elementu modelu istnieje bardzo duże zróżnicowanie zmiennych, które mają różne założenia teoretyczne, różne miary i różny status. Dla przykładu – po stronie predyktorów znajdują się zarówno inteligencja płynna, subiektywne zdolności numeryczne oraz potrzeba poznania. Te predyktory mają bardzo odmienny status teoretyczny i metodologiczny w psychologii. Trudno jest zatem „uwspólnić” pod jakąś jedną etykietą, a wrzucanie ich (razem z wieloma innymi) do wspólnego worka o nazwie różnice indywidualne niewiele chyba wnosi. Podobne argumenty można podnieść względem dwóch pozostałych elementów modelu: czynników sytuacyjnych i struktury problemu, oraz podejmowania decyzji i myślenia. Kwestia zasobów umysłowych też jest problematyczna, ale o tym już pisałem wcześniej.

Na poziomie poszczególnych publikacji wskazanych jako dorobek przekłada się to na brak jednej w miarę stałej listy predyktorów oraz zmiennych zależnych. Na przykład, w artykule [D] mamy baterię kwestionariuszy (statystyczne zdolności numeryczne, szacunkowe zdolności numeryczne, inteligencję płynną, subiektywne zdolności numeryczne i refleksyjność poznawczą) po stronie zmiennych zależnych oraz zadania loteryjne i DOI. W tekście [B] były to natomiast statystyczne, subiektywne i szacunkowe zdolności numeryczne, a zmienną zależną intencja podejmowania działań zapobiegawczych COVID-19. Sprawia to wrażenie fragmentaryczności. Byłby to może przedmiot krytyki w tej recenzji, gdyby nie jeden fakt. Z całą pewnością konceptem powracającym i dominującym w różnych pracach są zdolności numeryczne (różnie oceniane). Czy nie byłoby zatem lepszym pomysłem mówienie o wpływie tego rodzaju zdolności na decyzje i myślenie, zamiast uogólniać go do niezwykle pojemnej kategorii różnic indywidualnych?

Dr Sobków podejmuje się w artykule [F] istotnego zagadnienia w obszarze psychologii poznawczej - zrozumienia wpływu formatu prezentacji informacji na oszacowania prawdopodobieństwa. Interesujący jest wybór dwóch kontrastujących formatów - opisowego i doświadczeniowego – w badaniu trafności percepcji prawdopodobieństwa. W szczególności zwraca uwagę fakt, że osoby o wyższym poziomie zdolności numerycznych radziły sobie równie dobrze w obu formatach, co pokazuje uniwersalność ich umiejętności. Jednak najbardziej fascynujący jest efekt zaobserwowany u osób o niższych zdolnościach numerycznych. Wskazanie, że dla tej grupy format doświadczeniowy jest bardziej korzystny, sugeruje, że automatyczne, ewolucyjnie ukształtowane mechanizmy mogą służyć jako wsparcie dla przetwarzania informacji statystycznych. Ten artykuł uważam za istotny wkład w wiedzę na temat zależności między zdolnościami numerycznymi a podejmowaniem decyzji.

Na podobną moim zdaniem ocenę zasługuje publikacja w *Journal of Experimental Psychology: Applied* [G]. Oprócz niezwykle interesujących wyników, m.in. stwierdzenia generalizowania trenowanej umiejętności oszacowania wartości na inne rodzaje zadań, na

uwagę zasługuje precyzyjny schemat eksperymentalny, który pozwala wnioskować o rzeczywistym wpływie zastosowanego treningu. Teksty [C], [H] i [E] przedstawiające podsumowania wiedzy na temat wpływu zdolności numerycznych na decyzje w różnych kontekstach nie budzą żadnych większych uwag krytycznych. Wręcz przeciwnie, uważam je za istotne dla dorobku przedstawionego przez dr Sobków, w szczególności zaś często cytowany artykuł [H].

Podsumowując ocenę przedstawionego dzieła uważam, że stanowi on istotne uzupełnienie wiedzy dotyczącej roli różnic indywidualnych, również w sprzężeniu z czynnikami sytuacyjnymi, w myśleniu i podejmowaniu decyzji. Mimo wyrażonych powyżej wątpliwości sądzę, że wskazany dorobek obrazuje dojrzałość naukową Habilitantki oraz jej przygotowanie do bycia samodzielnym pracownikiem naukowym.

Ocena pozostałej aktywności naukowej, dydaktycznej i popularyzatorskiej

Dr Agata Sobków wykazuje obszerny dorobek również poza wskazanym jako dorobek habilitacyjny. Aktywnie zajmowała się badaniami naukowymi w obszarach psychologii poznawczej i emocji. Jej prace dotyczyły problematyki intuicji i wglądu, związków między emocjami a percepcją ryzyka oraz percepcją zagrożeń związanych ze środowiskiem naturalnym. Ponadto angażowała się w projekty związane z nurtem otwartej nauki. Współpracowała z wieloma badaczami zarówno na arenie międzynarodowej, jak i z innych polskich jednostek naukowych. Jej współpraca była również uzupełniana wyjazdami roboczymi, w tym spotkaniami z zespołami z Uniwersytetu w Granadzie w Hiszpanii, Uniwersytetu w Oslo w Norwegii oraz Akademii Leona Koźmińskiego. Dr Sobków brała aktywny udział w licznych konferencjach krajowych i międzynarodowych, podczas których prezentowała wyniki swoich badań oraz współorganizowała niektóre z tych spotkań. Po uzyskaniu stopnia doktora kierowała jednym projektem finansowanym ze środków NCN,

oraz była wykonawczynią w kilkunastu innych. Była lub jest członkinią organizacji naukowych, m.in. Akademickiego Stowarzyszenia Psychologii Ekonomicznej oraz *European Association of Decision Making*. Jest członkinią panelu edytorskiego w *Journal of Behavioral Decision Making*, oraz recenzowała liczne prace innych autorów dla bardzo dobrych czasopism o zasięgu światowym.

Dr Agata Sobków jest aktywną propagatorką idei otwartej nauki. Uczestniczyła w międzynarodowym projekcie replikacyjnym oraz kierowała badaniami z zakresu replikacji efektów związanych z podejmowaniem decyzji. Wykorzystuje platformę Open Science Framework do publikowania materiałów i danych badawczych oraz do prerejestracji badań. Była recenzentką w inicjatywach wspierających otwartą naukę. Aktywnie promuje ideę otwartej nauki na uczelni, będąc członkinią zespołu ds. otwartego dostępu, organizując cykl spotkań „Otwarte czwartki” i prowadząc warsztaty. Została zaproszona jako prelegentka na Uniwersytet w Uppsali. Promuje też otwartą naukę wśród studentów w trakcie swoich zajęć.

W obszarze dydaktycznym, dr Sobków prowadzi liczne zajęcia na Uniwersytecie SWPS, w tym m.in. wykłady z psychologii poznawczej i neurokognitywistyki oraz ćwiczenia z psychologii podejmowania decyzji. Była promotorką 39 prac magisterskich i 11 prac licencjackich, a także opiekunką naukową nad studentami biorącymi udział w stażach naukowych oraz doktorantami.

Na Uniwersytecie SWPS pełniła wiele ważnych funkcji, m.in. Pełnomocniczka Dziekana ds. nowego kierunku studiów „*Psychology in English*” i Koordynatorka tego kierunku. Była również Pełnomocniczką Dziekana ds. jakości kształcenia i przewodniczącą zespołu ds. jakości kształcenia. Za swoją pracę zdobyła liczne wyróżnienia, w tym Nagrody Dziekana, Nagrodę Dyrektora Instytutu Psychologii oraz była kandydatką do Nagrody Wrocławskiego Oddziału Polskiej Akademii Nauk „*Jouvenes Wratislaviae*”.

Konkluzja

Po szczegółowej analizie osiągnięcia naukowego i pozostałego dorobku naukowego dr Agaty Sobków oraz w świetle wymogów merytorycznych uzyskania stopnia doktora habilitowanego przedstawionych w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wraz z dalszymi zmianami, uznaję, że przedstawione przez Habilitantkę osiągnięcie w pełni odpowiada tym wymogom. W związku z powyższym wnoszę o podjęcie uchwały o nadaniu stopnia doktora habilitowanego dr Agacie Sobków.

Dr hab. Robert Balas